

تحلیل استنادی مقالات تألیفی فصلنامه کتاب

افسانه تیمورخانی^۱

چکیده: این پژوهش به بررسی الگوی رفتار علمی مؤلفان نشریه فصلنامه کتاب در مورد چگونگی استفاده از منابع علمی پرداخته است. روش انجام پژوهش تحلیل استنادی است. در این بررسی کوشش شده با تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، میانگین تعداد استنادها، نوع منابع مورد استفاده، زبان و نیم عمر انواع منابع تعیین شود. قانون برادفورد برای شناسایی مجلات هسته استفاده شد و پراستفاده‌ترین عناوین و پراکندگی موضوعی استنادها مشخص شد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که در ۱۹۸ عنوان مقاله ۱۷۳۰ بار استناد شده است. تعداد متوسط استناد در هر مقاله برگرفته از پایان‌نامه، ۱۰/۱۷ استناد است. بالاترین میزان استناد (۴۸/۶۱ درصد) مربوط به کتاب‌ها است. ۵۰ درصد از استنادها به منابع انگلیسی زبان است. کتاب‌ها با ۷ سال و ۱۱ ماه بالاترین و منابع الکترونیکی با ۳ ماه پایین‌ترین میانگین نیم عمر را دارند. پراکندگی موضوعی استنادها نشان می‌دهد که موضوع مواد و منابع با ۱۴/۱۵ درصد بیشترین استفاده را داشته است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل استنادی، مقالات تألیفی، فصلنامه کتاب

مقدمه

امروزه پژوهشگران برای اینکه نتایج پژوهش‌های خود را سریع و به صورت روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند آنها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند و به همین دلیل نشریات در پاسخگویی به نیازهای محققان از جایگاه خاصی برخوردار هستند (۳:۴). ارزش مجلات هم در زمان انتشار و هم پس از

گذشت زمان انکارناپذیر است. این گفته قدیمی رابرت برادوس^۲ که قرن هیجدهم قرن جزوه، قرن نوزده قرن کتاب و قرن بیستم قرن نشریات است هنوز تازگی خود را از دست نداده است^۳ (۸:۷). "چرگوین"^۳ در

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

2. R. N Broadus

3. Ghergovin

تحلیل‌هایی که دربارهٔ این ارتباطات صورت می‌گیرد، مقوله‌ای به نام تحلیل استنادی را پدید می‌آورد (۲). ۱۹۵-۱۹۶) استنادها موضوع جالبی برای مطالعه هستند زیرا، هم به آسانی در دسترس قرار دارند و هم به اعتبار داده‌ها آسیبی نمی‌رسانند و برخلاف به دست آوردن داده‌ها از طریق مصاحبه و پرسشنامه، استانداردها، معیارهای مزاحمی نیستند و نیاز به همکاری پاسخ‌دهنده ندارند و خودشان هم پاسخ را لوٹ نمی‌کنند یعنی عکس‌العمل از خود نشان نمی‌دهند (۳۷:۸). لنکستر^۴ اظهار می‌دارد که: "توجه تحلیل استنادی به این جنبه‌ها است که چه تعداد از نویسندگان بیشترین استنادها را به خود اختصاص داده‌اند؛ بیشترین استنادها به چه مجلاتی تعلق گرفته است، ارتباط بین استنادها چگونه است (یعنی چه کسی به چه کسی استناد کرده است و چه مجله‌ای به چه مجله‌ای) و در متون آن رشته علمی چه موضوعی بیشتر مورد استناد واقع شده است و جز آن (۸۷:۱۲).

نتایج و یافته‌های چنین مطالعاتی می‌تواند منعکس‌کنندهٔ الگوهای رفتاری استفاده از منابع توسط پژوهشگران باشد.

بیان مسئله

کتابخانه ملی ایران رسماً در سال ۱۳۱۶ شمسی در ساختمان نسبتاً کوچکی که در اصل برای کتابخانه موزه ایران باستان در نظر گرفته شده بود تأسیس شد، ولی پیش از آن کتابخانه‌های دیگری به صورت غیررسمی وظیفه کتابخانه ملی را انجام می‌دادند. کتابخانه ملی مؤسسه‌ای علمی، تحقیقاتی و خدماتی است که زیر نظر مستقیم نهاد ریاست جمهوری انجام وظیفه می‌کند. از اهداف کتابخانه ملی پژوهش و

تحقیقی که انجام داده به این نتیجه رسیده است، که تازه‌ترین اخبار و اطلاعات قبل از آنکه در کتاب منتشر شود، در نشریات ادواری از طریق مقاله‌ها، نقدها و آگهی‌ها عرضه می‌شود. بسیاری از مجلات پیشرو، در حقیقت مجراهای طبیعی کسب اطلاعات در زمینه‌های پژوهشی محسوب می‌شوند و اکثر تازه‌ترین منابع را در بردارند (۹:۷).

مقاله‌های منتشر شده در مجلات تخصصی و فنی به خاطر تازه بودن، کوتاه بودن مطالب، سرعت انتقال نتایج تفکر نویسنده به خواننده، ارزان تر بودن، ارائه مطالب بکرو تازه، تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع تر، دسترسی آسان تر، معرفی آخرین پژوهش‌ها، انتقادها و بررسی‌های اهل فن و بالاخره تنوع مطالب و شکل ارائه و گاه زبان و بیان سهل تر، معمولاً برای پژوهشگران جذابیت بیشتری دارد و از نظر پژوهش نیز نسبت به کتاب‌های علمی کاربرد بیشتری دارد (۶۵:۵-۶۷). زایمن^۵ اظهار می‌دارد که به طور کلی مقاله علمی به تنهایی وجود ندارد بلکه ساخته و پرداخته متون آن موضوع است. گارفیلد^۶ بر این باور است که هر جمله یک مقاله که به بررسی متون می‌پردازد، با یک استناد حمایت و پشتیبانی می‌شود (۳۴:۸). "استنادها به ردپاهای ثابتی شبیه است که مسیر اکتشاف و تفکرات علمی را نمایان می‌سازد. هیچ مقاله‌ای بدون استناد به دانش پیشینه خود به تنهایی روی پای خود نمی‌ایستد و این امر به طور پیوسته در طول تاریخ وجود داشته است. دانشمندان با قدم نهادن و تکیه کردن بر سکوی دانش پیشینیان، پلکان دانش بشری را بنا نهاده‌اند و به صعود خود ادامه می‌دهند. طبیعت این حرکت به وسیله دقت نظر و تحلیل پانویس‌ها و استنادها قابل مشاهده است. نمودار شدن یک مقاله در سیاهه مراجع یک سند بازگوکننده این مطلب است که در ذهن نویسنده ارتباطی بین اثر وی و مقاله‌ای که به آن در فهرست مآخذ استناد کرده است، وجود دارد. تجزیه و

4. J.M Ziman
5. E. Garfield
6. F.W. Lancaster

مقاله‌های منتشر شده در
مجلات تخصصی و فنی به
خاطر تازه بودن، کوتاه بودن
مطالب، سرعت انتقال نتایج
تفکر نویسنده به خواننده،
ارزان تر بودن، ارائه مطالب
بکرو تازه، تحلیل‌های بسیار
دقیق از موضوع‌های پیچیده
علمی و فنی، چاپ و توزیع
سریع تر، دسترسی آسان تر،
معرفی آخرین پژوهش‌ها،
انتقادهای و بررسی‌های اهل فن
و بالاخره تنوع مطالب و شکل
ارائه و گاه زبان و بیان سهل
تر، معمولاً برای پژوهشگران
جذابیت بیشتری دارد و از نظر
پژوهش نیز نسبت به کتاب‌های
علمی کاربرد بیشتری دارد.

برنامه‌ریزی علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی؛
مشاوره؛ نظارت و هدایت؛ ارائه خدمات فنی و
برنامه‌ریزی و سازماندهی کتابخانه‌های کشور و ارائه
روش‌های مطلوب به منظور هماهنگ کردن خدمات و
فعالیت‌های کتابخانه‌های عمومی و تخصصی برای
تسهیل اطلاعات است.

از آنجا که یکی از شیوه‌های آموزش غیررسمی
نیروی انسانی متخصص، می‌تواند انتشار مجله و
نشریات ادواری تخصصی باشد، کتابخانه ملی ایران
تصمیم به انتشار فصلنامه‌ای در زمینه مسائل کتاب و
کتابداری (به معنای وسیع آن) گرفت تا به کمک آن،
کتابداران کشور را با آخرین تحولات دانش کتابداری
و اطلاع‌رسانی و تحقیقات و دستاوردهای کتابداران
ایرانی و غیرایرانی آشنا نماید. بدین ترتیب مجله‌ای
وزین با اتکا به یکی از مهم‌ترین سازمان‌های فرهنگی
و مراکز علمی کشور که بخش مهمی از نیروی
متخصص و حرفه‌ای کشور یا در آن آموزش دیده‌اند یا
به کار اشتغال دارند، در بهار ۱۳۶۹ متولد شد (۷۵:۵-۷۶).
با توجه به مقاله‌های منتشر شده در مجلات تخصصی
و فنی به خاطر تازه بودن، کوتاه بودن مطالب، سرعت
انتقال نتایج تفکر نویسنده به خواننده، ارزان تر بودن،
ارائه مطالب بکرو تازه، تحلیل‌های بسیار دقیق از
موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع
سریع تر، دسترسی آسان تر، معرفی آخرین پژوهش‌ها،
انتقادهای و بررسی‌های اهل فن و بالاخره تنوع مطالب
و شکل ارائه و گاه زبان و بیان سهل تر، معمولاً برای
پژوهشگران جذابیت بیشتری دارد و از نظر پژوهش
نیز نسبت به کتاب‌های علمی کاربرد بیشتری دارد.
کاربردهای مهم مجلات تخصصی در پژوهش‌ها

پرسش‌های اساسی پژوهش

۱. میزان مقاله‌های تألیفی و میانگین تعداد استنادهای مقالات چقدر است؟
۲. میزان استفاده از انواع محمل‌ها چگونه است؟
۳. توزیع استنادهای مقالات مورد بررسی از نظر زبان چگونه است؟
۴. نیم عمر منابع مورد استفاده چقدر است؟
۵. پراستفاده‌ترین منابع کدامند؟
۶. گرایش موضوعی استنادها چگونه است؟

جامعه پژوهش

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ۱۷۳۰ استناد مربوط به ۱۹۸ عنوان مقاله تألیفی منتشر شده در نشریه فصلنامه کتاب از آغاز انتشار (سال ۱۳۶۹) تا پایان سال ۱۳۷۹ است.

شیوه پژوهش و توجیه رویی آن

الگوهای استنادی به کار رفته در متون می‌تواند به عنوان داده‌هایی برای تشخیص الگوهای رفتار علمی پژوهشگران و محققان به کار رود. در این پژوهش از روش کتابسجی و فن تحلیل استنادی استفاده شده است.

گردآوری داده‌ها و رسیدن به اهداف مورد نظر این پژوهش، جز از طریق بررسی متن و منابع و کشف روابط میان آنها صورت نمی‌گیرد و روش تحلیل استنادی تنها روش موجود برای توجیه این روابط است و روش‌های دیگر پژوهش در پاسخگویی به این روابط ناتوان هستند.

(که در مقدمه به آن اشاره شد) و با در نظر گرفتن اهمیت این فصلنامه در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی، نگارنده به تحلیل استنادی مقالات تألیفی فصلنامه کتاب از آغاز انتشار تا پایان سال ۱۳۷۹ پرداخته است.

پدیدآورندگان مقالات به گونه‌های مختلف به منابع استناد می‌کنند و این منابع می‌تواند از لحاظ نوع محمل، زبان، زمان و جز آن بررسی شوند. در این پژوهش استنادهای به کار رفته در مقالات تألیفی نشریه فصلنامه کتاب از این دیدگاه‌ها مورد پژوهش قرار گرفته است تا بدین وسیله الگوی رفتار علمی پژوهشگران و محققان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در استفاده از منابع، مورد بررسی قرار گیرد.

هدف و فایده پژوهش

هدف اصلی این پژوهش تعیین وضعیت استفاده از منابع در مقالات تألیفی منتشر شده در نشریه فصلنامه کتاب در سال‌های مورد پژوهش است.

دیگر اهداف پژوهش عبارت است از:

۱. تعیین تعداد مقاله‌های تألیفی و مشخص نمودن میانگین استناد؛
 ۲. تعیین میزان استناد به انواع محمل‌های اطلاعاتی؛
 ۳. تعیین وضعیت زبانی استنادها؛
 ۴. تعیین نیم عمر انواع منابع مورد استناد؛
 ۵. تعیین پراستفاده‌ترین منابع مورد استناد و مشخص نمودن مجلات هسته؛
 ۶. تعیین گزارش موضوعی استناد؛
 ۷. تعیین سیر تحول استنادها از نظر زمان، زبان و محمل.
- حاصل این تحقیق می‌تواند تصویری روشن از الگوی رفتار علمی مؤلفان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه دهد.

فرضیه های پژوهش

۱. میانگین استناد، بیش از ۱۰ استناد در هر مقاله است.
۲. بیش از ۵۰ درصد استنادها مربوط به نشریات ادواری است.
۳. زبان بیش از ۵۰ درصد استنادها فارسی است.
۴. نیم عمر استنادها در سال های آخر پژوهش سیر نزولی دارد.

تعاریف مفهومی و تعاریف عملیاتی

تحلیل استنادی: "...در مطالعه استنادی رابطه میان مدارک استناد دهنده و مدرک مورد استناد بررسی می شود و هرگاه بکوشیم قواعدی را که بر این رابطه حاکم است کشف کنیم به تحلیل استنادی دست زده ایم" (۳: ۱۳).

استناد: استناد در این تحقیق به مأخذی اطلاق می شود که در فهرست مأخذ یا به صورت پانویس در مقاله آمده باشد.

نیم عمر: محاسبه ارزش مدرکی معین با کم کردن سال نشر آن از میانه سال های نشر مدارکی که در آنها به آن مدرک استناد شده است. به عبارت دیگر به مدت زمانی اطلاق می شود که نیمی از کل منابع استناد شده در آن مدت انتشار یافته باشد. هر چه طول این مدت بیشتر باشد استناد به منابع روزآمد کمتر است.

متغیرهای اساسی پژوهش

متغیر مستقل در این پژوهش منابع مورد استناد است و متغیرهای وابسته شامل ویژگی های تاریخی، زبانی، فیزیکی و میزان استفاده از استنادها می شود.

پیشینه در ایران

عنوان پایان نامه آژیده، "تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات

فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران" (۷۶-۱۳۷۰) است. وی همه مأخذ پایان نامه ها را بررسی و تجزیه و تحلیل کرده است. نتایج نشانگر آن است که در همه پایان نامه های مورد بررسی استناد به کتاب هانسیب به سایر انواع منابع به طور آشکاری زیادتر بوده است. بررسی زبان های منابع مورد استناد گویای آن است که میزان استفاده از منابع فارسی و عربی بسیار بیشتر از منابع لاتین است. به منظور بررسی توزیع موضوعی منابع مورد استفاده، همه مأخذ براساس رده بندی دیوئی گروه بندی شدند و فراوانی موضوعات مختلف شمارش شد. مشخص شد که پژوهشگران حوزه ادبیات فارسی بعد از رده ۸۰۰ (ادبیات) به رده ۲۰۰ (دین) ورده ۴۰۰ (زبان) و ۹۰۰ (تاریخ و جغرافیا) بیش از سایر رده ها استناد کرده اند و همچنین پربسامدترین منابع جزء این ۴ رده هستند. در میان فهرست مأخذ پایان نامه های مورد بررسی تعداد مؤلفان پراستناد نیز قابل توجه بوده است (۱). عبدالحسین زرین کوب با ۹۴ بار فراوانی پراستنادترین مؤلف در این پژوهش است.

"تحلیل استنادی مأخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان رشته مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران سال های ۱۳۷۶-۱۳۷۴" موضوع تحقیق هراتی است. پس از بررسی ۱۹۶ عنوان پایان نامه در ۳ رشته و ۷ گرایش تحصیلی رشته مدیریت در مقطع کارشناسی ارشد تعداد ۵۹۶۰ استناد استخراج شد. برای تجزیه و تحلیل داده های آماری از روش توصیفی، تحلیلی استفاده شد. برای آزمون فرضیه های پژوهش از شاخص آماری مجذور خی، میانگین و ضریب توافقی استفاده شده است. در مورد فرضیه اول تحقیق، ارتباط معنی داری بین نوع رشته مورد مطالعه و میزان استناد و میزان استناد به کتاب تنظیم گردید. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری ضریب توافقی (۵/۱۸۱۲) و مجذور خی (۹۹۰۷۸۹) در محل HO قرار داشت بنابراین فرض صفر تأیید و فرض ۱ رد گردید.

برای آزمون فرضیه دوم پژوهش در ارتباط معنی داری مابین نوع رشته مورد نظر و میزان استناد به نشریات ادواری، از روش های آماری فوق استفاده شد و نتایج

لنکستر اظهار می دارد که:

"توجه تحلیل استنادی به این جنبه ها است که چه تعداد از نویسندگان بیشترین استنادها را به خود اختصاص داده اند؛ بیشترین استنادها به چه مجلاتی تعلق گرفته است، ارتباط بین استنادها چگونه است (یعنی چه کسی به چه کسی استناد کرده است و چه مجله ای به چه مجله ای) و در متون رشته علمی چه موضوعی بیشتر مورد استناد واقع شده است.

به دست آمده، ضریب توافقی قابل ملاحظه ای یعنی ۰/۵۳۸۴۶ و مجذور خی عدد ۱۷۰۲۵۰۰ را نشان داد که بدین ترتیب فرضیه دوم نیز تأیید نگردید. فرضیه سوم پژوهش هم بدین ترتیب مورد تجزیه و تحلیل آماری

قرار گرفت که این فرضیه هم مورد تأیید قرار نگرفت (۹). عنوان پایان نامه شفیقی "تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان رشته زبان و ادبیات عرب دانشکده ادبیات دانشگاه تهران در سال های ۷۷-۱۳۷۰" است. بعد از بررسی ۵۵ پایان نامه تعداد ۲۴۴۹ استناد استخراج شد. استنادها براساس نوع منبع، نویسنده، محل نشر، تاریخ نشر و زبان استناد دسته بندی شد. نتایج پژوهش نشان می دهد کتاب با اکثریت قاطع ۹۸ درصد بالاترین رقم استناد را در میان انواع منابع به خود اختصاص داده است. در بررسی زبان استنادها، زبان عربی با ۲۱۱۱ استناد حائز رتبه اول شد. توزیع فراوانی نشریات به تفکیک زبان نشان می دهد که به ۷ عنوان مجله فارسی عموماً ۱۱ بار استناد شده است و از ۱۸ عنوان مجله عربی مجموعاً ۲۶ بار به آن مجلات استناد شده است (۶).

پیشینه در خارج از ایران

در پژوهشی با عنوان "پژوهش های دکتر در IMTECH: الگوی استفاده از مدارک"، ۲۰ پایان نامه دکتر که در کتابخانه مؤسسه فناوری میکروبیال چند نیفره هند موجود است، تحلیل استنادی شد. در مجموع ۴۷۵۲ ارجاع برای مشخص کردن شیوه کتابشناختی از نقطه نظر الگوی مؤلفان و کهنگی متون بررسی شد. سیاهه ای از نشریات ادواری استناد شده به وسیله دانشمندان IMTECH تهیه شد که از نظر کشور منتشرکننده و پراکندگی موضوع مورد تحلیل قرار گرفت. یافته ها نشان می دهد که تقریباً ۸۵ درصد از استنادها به مطالب نشریات ادواری است که نیمی از آنها متعلق به کشور امریکا است. اکثر مقالات نشریات (۸۷ درصد) به صورت گروهی تهیه شده است. ۱۵ نشریه که بالاترین میزان استناد را داشتند نیمی

گرفته است. در این پژوهش ۲ نمونه مفید از نشریات ادواری معروف در این زمینه بررسی شد تا یک مجموعه تجربی از انتشارات ادواری هسته در زمینه اختلالات ارتباطی تهیه شود. مجموعه هسته‌ای که در این پژوهش تهیه شد شامل نشریات ادواری است که ۸۰ درصد از استنادهای مقالات نمونه را تشکیل می‌دهد و این مفهوم کتاب‌سنجی "موفقیت زاده موفقیت" را دوباره احیای می‌کند. درخواست این نمونه از نشریات از نظر کمی بررسی شد و مشکل خاص تعیین مجلات هسته در زمینه میان رشته‌ای مورد بحث قرار گرفت. داده‌ها براساس نوع منابع استناد شده و پراکندگی زمانی استنادها تهیه شد (۳:۱۰).

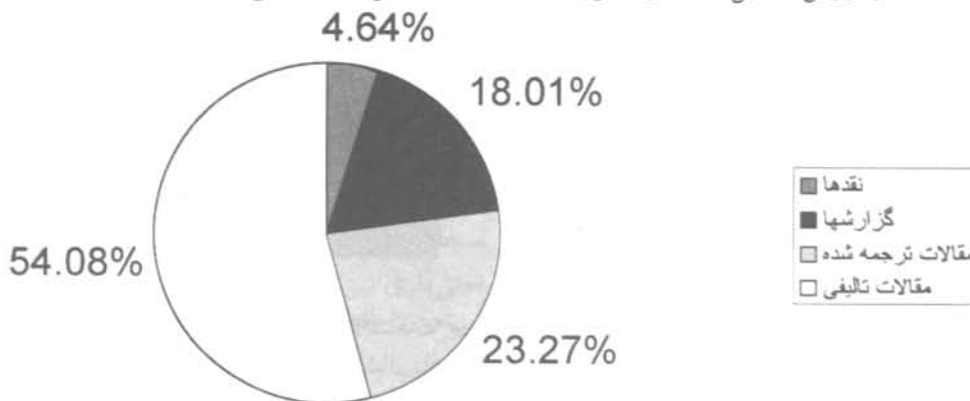
یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها

برای پاسخ به سؤال اول پژوهش میزان مقاله‌های تألیفی و میانگین انتشار در هر مقاله، نخست میزان درصد مقالات تألیفی، ترجمه شده، گزارش‌ها و نقدها در سال‌های مورد پژوهش مشخص شد.

این نمودار نشان می‌دهد که ۵۴/۸۰ درصد از مقالات این مجله تألیفی، ۴/۶۴ درصد نقد، ۱۷/۰۱ درصد

از کل استناد به نشریات ادواری بوده است. در حدود ۵۹ درصد از استنادها به نشریات ادواری، به ۲ موضوع بیوشیمی و میکزیوبیولوژی اختصاص دارد. نیم عمر نشریات ادواری در علم بیوشیمی ۱۱ سال برآورد شد (۱۲۱:۱۱).

در مالزی پژوهشی با عنوان "تحلیل استنادی مجله" ۱۹۹۷-۱۹۸۸ صورت گرفته است. در این پژوهش ۴۱۸۱ استناد که در فهرست ماخذ ۲۵۰ مقاله تحقیقی و ۱۸ گزارش کوتاه در مجله فوق آمده است، بررسی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که مجلات با ۷۲/۴ درصد، پربسامدترین منبع اطلاعاتی به کار گرفته شده توسط نویسندگان این مجله است. این مقاله نشان می‌دهد که تمایل به تحقیقات گروهی در میان متخصصان در دسته‌های ۲ یا بیش از ۲ نفر در این مجله مشهود است و ۶۷/۵۶ درصد مقالات را به خود اختصاص می‌دهد. دانش نویسندگان مجله کاملاً به روز است و استنادها اکثراً جدید هستند. ۵۵/۹۷ درصد آنها بین سال‌های ۱۹۷۸-۱۹۹۷ است. این مطالعه همچنین نشان می‌دهد که شیمی و فناوری با ۶/۶۰ درصد موضوع‌هایی هستند که بالاترین استنادها را به خود اختصاص داده‌اند (۴۵:۱۳). "استفاده از تحلیل استنادی برای تهیه مجموعه مجلات هسته اختلالات ارتباطی" عنوان مقاله‌ای تحقیقی است که با روش تحلیل استنادی صورت

نمودار ۱. درصد مقالات تألیفی، ترجمه شده، گزارش‌ها و نقدها

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان استناد و میانگین استناد در هر مقاله در سال های ۱۳۶۹-۱۳۷۹

تعداد سال	مقالات تالیفی	درصد	مقالات بدون مأخذ	استنادها	درصد نسبت به کل	میانگین استناد در هر مقاله
۱۳۶۹	۱۱	۵/۵۵ درصد	۳	۹۳	۵/۳۷ درصد	۱۰/۳۳
۱۳۷۰	۷	۳/۵۵ درصد	۱	۳۱	۱/۷۹ درصد	۷/۶۶
۱۳۷۱	۶	۳/۰۳ درصد	۱	۳۱	۱/۷۹ درصد	۶/۲
۱۳۷۲	۹	۴/۵۵ درصد	۵	۳۲	۱/۸۵ درصد	۸
۱۳۷۳	۱۱	۵/۵۵ درصد	۱	۶۵	۳۰/۷۶ درصد	۶/۵
۱۳۷۴	۱۵	۷/۵۸ درصد	۳	۹۱	۵/۲۷ درصد	۷/۵۸
۱۳۷۵	۲۶	۱۳/۱۳ درصد	۲	۲۰۸	۱۲/۰۸ درصد	۸/۶۶
۱۳۷۶	۲۸	۱۴/۱۴ درصد	۶	۱۷۹	۱۰/۳۵ درصد	۸/۱۳
۱۳۷۷	۱۹	۹/۶ درصد	۱	۲۶۲	۱۵/۱۴ درصد	۱۴/۵۵
۱۳۷۸	۳۳	۱۶/۶۶ درصد	۲	۳۳۴	۱۹/۳۰ درصد	۱۰/۷۷
۱۳۷۹	۳۳	۱۶/۶۶ درصد	۴	۳۸۹	۲۲/۴۸ درصد	۱۳/۴۱
جمع	۱۹۸	۱۰۰ درصد	۲۸	۱۷۳۰	۱۰۰ درصد	۱۰/۱۷

گزارش ها و ۲۳/۲۷ درصد مقالات ترجمه شده هستند. به منظور پاسخگویی به پرسش اول و فرضیه اول پژوهش مبنی بر تعلق گرفتن میانگین بیش از ۱۰ استناد در هر مقاله، همه مقالات تالیفی ۱۱ سال فصلنامه کتاب بررسی

یافته های این پژوهش نشان می دهد که میانگین تعداد استنادهای مقالات در محدوده پژوهش ۱۰/۱۳ استناد است. مقالات تالیفی ۵۴/۰۸ درصد، مقالات ترجمه شده ۲۲/۲۶ درصد، گزارش ها ۱۸/۰۱ درصد، نقدها ۴/۶۴ درصد از همه استنادها را تشکیل می دهند. به عبارتی بیش از نیمی از مقالات و مطالب منتشر شده در نشریه فصلنامه کتاب تالیفی هستند.

شده جدول ۱ توزیع فراوانی میزان استناد و میانگین استنادها را در سال های مورد بررسی نشان می دهد. با نگاهی به جدول ۱ می توان دریافت که بالاترین میانگین استناد در سال ۱۳۷۷ با میانگین ۱۴/۵۵ استناد در هر مقاله است. در سال های ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۶ میانگین استنادها در هر مقاله کمتر از ۱۰ استناد است، ولی به طور کلی میانگین استناد در سال های مورد بررسی ۱۰/۱۷ استناد است که فرضیه اول پژوهش را تأیید می کند. به منظور تعیین میزان استفاده از انواع منابع، برگه های استناد بر اساس نوع منابع به ۴ دسته: کتاب ها، نشریات، پایان نامه ها و منابع الکترونیکی تقسیم بندی شد. آن دسته از منابعی که در هیچ کدام از ۴ نوع منبع اطلاعاتی ذکر شده فوق نمی گنجد و در عین حال تعداد قابل ملاحظه ای را در انواع دیگر تشکیل نمی دادند از جمله مصوبات، گزارش ها و تقریرات درسی در ستونی مربوط به سایر منابع اطلاعاتی در جدول ۲ آورده شده است. این جدول توزیع فراوانی و درصد میزان استناد به انواع منابع را به تفکیک سال های مورد مطالعه نشان می دهد. با نگاهی به این جدول می توان دریافت که فرضیه دوم پژوهش مبنی

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد میزان استناد به انواع منابع به تفکیک سال های مورد پژوهش

سال	مقالات	استادها	کتاب	درصد	نشریه	درصد	پایان نامه	درصد	سایر موارد	درصد	منابع الکترونیکی	درصد
۱۳۶۹	۱۱	۹۳	۵۶	۳/۲۴ درصد	۳۵	۲/۰۳ درصد	۱	۰/۰۵ درصد	۱	۰/۰۵ درصد	—	—
۱۳۷۰	۷	۴۶	۳۷	۲/۱۴ درصد	۶	۰/۳۵ درصد	۳	۰/۱۷ درصد	—	—	—	—
۱۳۷۱	۶	۳۱	۱۳	۰/۷۵ درصد	۱۰	۰/۵۷ درصد	۲	۰/۱۳ درصد	۶	۰/۳۵ درصد	—	—
۱۳۷۲	۹	۳۲	۲۱	۱/۲۱ درصد	۷	۰/۴۰ درصد	—	—	۴	۰/۲۳ درصد	—	—
۱۳۷۳	۱۱	۶۵	۳۲	۱/۸۵ درصد	۳۱	۱/۷۹ درصد	—	—	۲	۰/۱۲ درصد	—	—
۱۳۷۴	۱۵	۹۱	۴۹	۲/۸۳ درصد	۳۶	۲/۰۸ درصد	۱	۰/۰۵ درصد	۵	۰/۲۹ درصد	—	—
۱۳۷۵	۲۶	۲۰۸	۱۱۹	۶/۸۷ درصد	۶۹	۳/۹۹ درصد	۱۱	۰/۶۴ درصد	۹	۰/۵۲ درصد	—	—
۱۳۷۶	۲۸	۱۷۹	۷۹	۴/۵۷ درصد	۸۱	۴/۶۹ درصد	۱۳	۰/۷۵ درصد	۶	۰/۳۵ درصد	—	—
۱۳۷۷	۱۹	۲۶۲	۱۳۰	۷/۵۲ درصد	۱۲۰	۶/۹۳ درصد	۵	۰/۲۹ درصد	۲	۰/۱۲ درصد	۵	۰/۲۹ درصد
۱۳۷۸	۳۳	۳۳۴	۱۶۷	۹/۶۵ درصد	۱۱۷	۶/۷۶ درصد	۳۵	۲/۰۲ درصد	۱۵	۰/۸۶ درصد	—	—
۱۳۷۹	۳۳	۳۸۹	۱۳۸	۷/۹۸ درصد	۱۷۵	۱۰/۱۲ درصد	۵۱	۲/۹۵ درصد	۱۱	۰/۶۴ درصد	۱۴	۰/۸۱ درصد
جمع	۱۹۸	۱۷۳۰	۸۴۱	۴۸/۶۱ درصد	۶۸۷	۳۹/۷۱ درصد	۱۲۲	۷/۰۵ درصد	۶۱	۳/۵۳ درصد	۱۹	۱/۱۰ درصد

بر تعلق بیش از ۵۰ درصد استنادها به نشریات ادواری تأیید نشد.

بانگاہی به جدول ۲ مشاهده می شود که بالاترین میزان استناد به کتاب ها با ۱۶۷ مورد مربوط به سال ۱۳۷۸ است. در همین سال سایر موارد با ۱۵ مورد استناد بالاترین میزان استناد را در طول سال های مورد مطالعه به خود اختصاص داده است. در سال ۱۳۷۹ نشریات ادواری با ۱۷۵ مورد و پایان نامه ها با ۵۱ مورد بالاترین

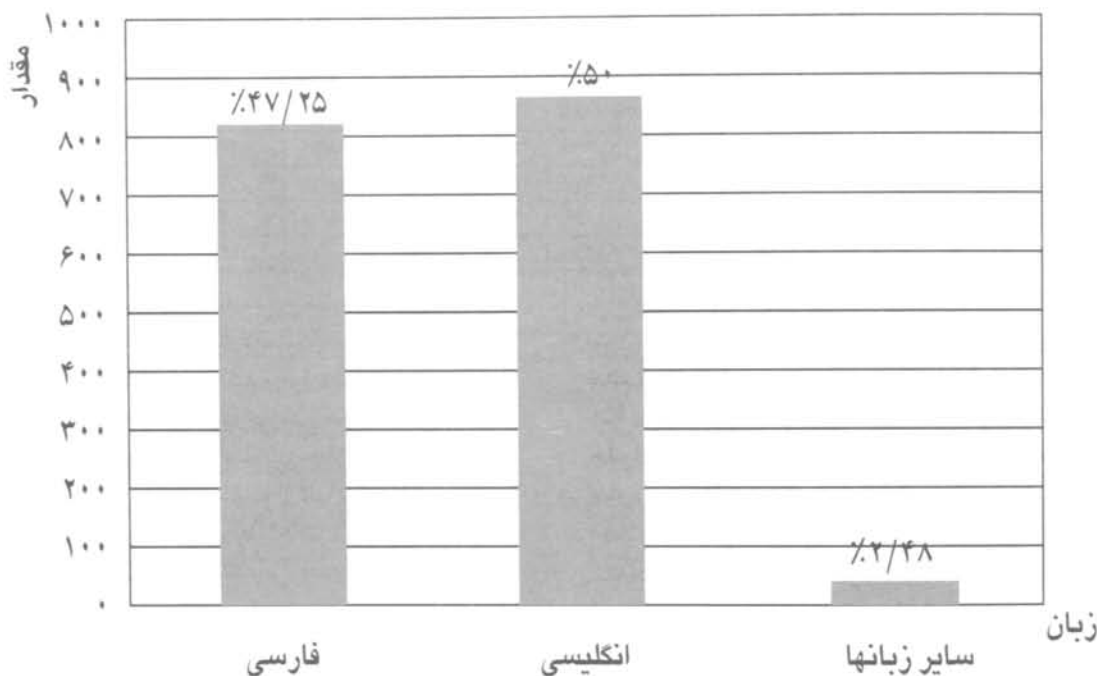
میزان استناد را در فاصله زمانی پژوهش داشته است. برای پاسخ به پرسش سوم پژوهش، استنادها از نظر زبانی بررسی شد. برای این منظور استنادها به ۲ گروه اصلی زبان فارسی و انگلیسی تقسیم شد آن دسته از استنادهایی که جدای از این ۲ زبان بودند و از طرفی تعداد قابل ملاحظه ای رانیز در برنمی گرفتند از جمله زبان عربی و فرانسه در ستون مربوط به سایر زبان ها در جدول ۳ آمده است. جدول مذکور توزیع فراوانی

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان استنادها براساس نوع زبان و محمل

سال	فارسی				انگلیسی			سایر زبان ها				
	کتاب	نشریه	پایان نامه	سایر موارد	کتاب	نشریه	پایان نامه	سایر موارد	کتاب	نشریه	پایان نامه	سایر موارد
۱۳۶۹	۲۶	۸	۱	۱	۱۷	۲۷۰	—	—	۱۳	—	—	—
۱۳۷۰	۱۹	۵	۳	—	۱۲	۱	—	—	۶	—	—	—
۱۳۷۱	۵	۱۰	۲	۵	۸	—	—	—	۱	—	—	—
۱۳۷۲	۴	۲	—	۲	۱۵	۵	—	—	۲	۲	—	—
۱۳۷۳	۱۱	۱۵	—	۱	۲۱	۱۶	—	—	۱	—	—	—
۱۳۷۴	۲۳	۱۵	۱	۵	۲۶	۲۱	—	—	—	—	—	—
۱۳۷۵	۴۱	۲۰	۱۱	۹	۷۸	۴۹	—	—	—	—	—	—
۱۳۷۶	۲۷	۱۰	۱۱	۶	۵۱	۶۹	۲	—	۱	—	۲	—
۱۳۷۷	۴۰	۳۶	۴	۲	۸۸	۸۳	۱	۸	۲	—	۱	—
۱۳۷۸	۱۰۵	۶۲	۳۴	۱۵	۶۲	۵۵	۱	۱	—	—	—	—
۱۳۷۹	۹۹	۷۰	۴۷	۹	۲۷	۱۰۱	۴	۴	۱۲	۴	—	—
جمع	۴۰۰	۲۵۳	۱۱۴	۵۵	۴۰۵	۴۲۷	۸	۱۹	۶	۳۶	۷	—

میزان استنادها براساس نوع زبان و محل به تفکیک سال‌های مورد پژوهش را نشان می‌دهد. بانگاہی به جدول ۳ و نمودار ۲ مشخص می‌شود که نشریات ادواری انگلیسی با ۴۲۷ مورد استناد

میلادی برای منابع غیرفارسی و عربی و تاریخ هجری شمسی برای منابع فارسی و عربی در نظر گرفته شد. لازم به ذکر است که تاریخ نشر آن دسته از منابع فارسی و عربی که براساس سال هجری شمسی نبودند

نمودار ۲. میزان استناد بر حسب زبان استنادها

براساس گاهشماری تطبیقی به سال‌های مورد نظر تطبیق داده شد. توزیع فراوانی و درصد میزان استناد به انواع منابع با توجه به تاریخ نشر در جدول ۴ نمایش داده شده است.

نمودار ۳. میانگین نیم عمر انواع منابع اطلاعاتی را نشان می‌دهد. بانگاہی به این نمودار مشخص می‌شود که منابع الکترونیکی با ۳ ماه پایین‌ترین نیم عمر و کتاب‌ها با ۷ سال و ۱۱ ماه بالاترین میزان نیم عمر را به خود اختصاص داده‌اند.

برای پاسخ به فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر اینکه نیم عمر استنادها در سال‌های آخر پژوهش سیر نزولی دارد، استنادها به تفکیک هر یک از سال‌های پژوهش بررسی شد. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که این فرضیه مورد تأیید نیست.

بالاترین میزان استناد را به خود اختصاص داده است سپس کتاب‌های انگلیسی با ۴۰۵ مورد استناد و کتاب‌های فارسی با ۴۰۰ مورد استناد در مرتبه‌های بعدی قرار دارند.

نمودار ۲ نشان می‌دهد که بیش از ۵۰ درصد استنادها به زبان انگلیسی است. این فرضیه سوم پژوهش را مبنی بر اینکه زبان بیش از ۵۰ درصد استنادها، فارسی است تأیید نمی‌کند.

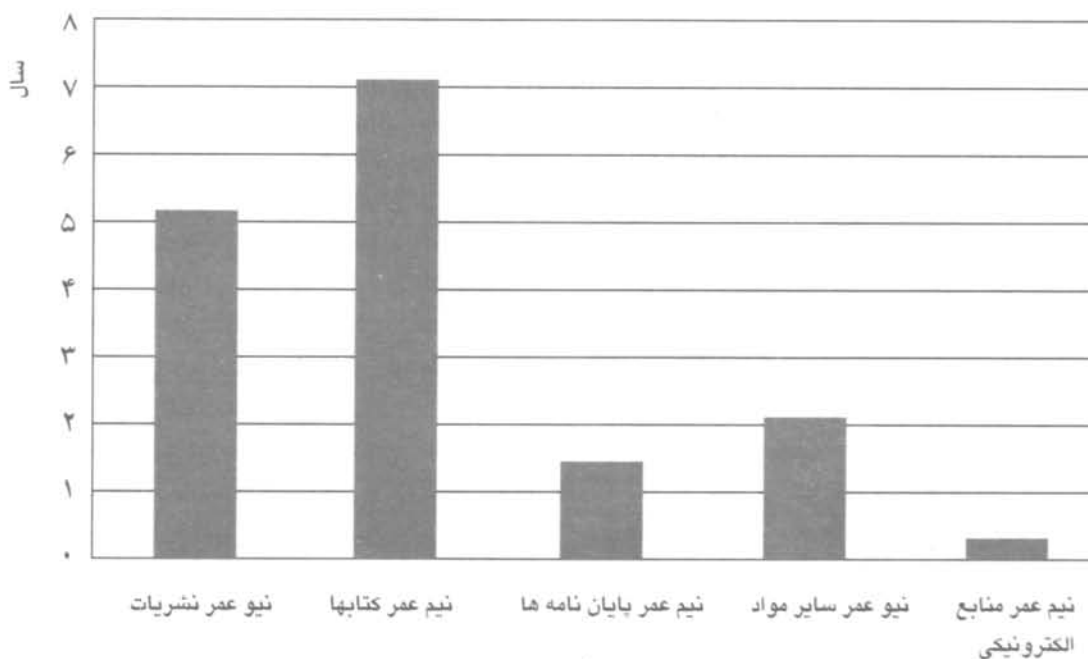
به منظور تعیین توزیع فراوانی پوشش زمانی منابع مورد استفاده، نخست استندهایی که پس از جست‌وجو، تاریخ نشر آنها مشخص نشد از بقیه استنادها خارج شد. از همه استنادها ۱۰۸ مورد (۶/۲۴ درصد) فاقد تاریخ نشر بودند. سپس براساس زبان به فارسی و عربی و غیرفارسی و عربی مجزا شدند. تاریخ

جدول ۴. توزیع فراوانی میزان استناد به انواع منابع با توجه به تاریخ انتشار استادهای مقالات

نوع محمل		کتاب		نشریه		پایان نامه		منابع الکترونیکی		سایر موارد	
تاریخ استناد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
قبل از سال ۱۳۵۰	۵۱	۶/۰۶	۴۸	۶/۹۹	—	—	—	—	—	—	—
۱۳۵۰-۱۳۵۴	۵۴	۶/۴۲	۲۹	۴/۲۲	۸	۶/۵۶	—	—	—	—	۱۳/۱۴
۱۳۵۵-۱۳۵۹	۸۱	۹/۶۳	۴۶	۶/۶۹	۲	۱/۶۴	—	—	—	—	۳/۲۷
۱۳۶۰-۱۳۶۴	۸۴	۹/۹۹	۷۷	۱۱/۲۰	۳	۲/۴۶	—	—	—	—	۸/۱۹
۱۳۶۵-۱۳۶۹	۱۶۹	۲۰/۱۰	۱۱۹	۱۷/۳۲	۱۶	۱۳/۱۱	—	—	—	—	۲۷/۸۷
۱۳۷۰-۱۳۷۴	۲۴۰	۲۸/۵۴	۲۲۳	۳۲/۴۶	۴۴	۳۶/۰۷	—	—	—	—	۲۴/۵۹
۱۳۷۵-۱۳۷۹	۹۴	۱۱/۱۸	۱۱۳	۱۶/۴۶	۴۷	۳۸/۵۲	۱۸	۹۴/۷۴	۹	۱۴/۷۵	—
بدون تاریخ نشر	۶۸	۸/۰۸	۳۲	۴/۶۶	۲	۱/۶۴	۱	۵/۲۶	۵	۸/۱۹	—
جمع	۸۴۱	۱۰۰	۶۸۷	۱۰۰	۱۲۲	۱۰۰	۱۹	۱۰۰	۶۱	۱۰۰	—

به عناوین مجلات براساس کاهش تعداد استندها است، نشان می‌دهد که در مجموع ۶۶۳ بار به مجله استناد شده است. از این تعداد یک عنوان با ۴۲ بار استناد و ۲۵۰ عنوان فقط یک بار مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این جدول همچنین محاسبه فراوانی تجمع تعداد کل عناوین مجلات، لگاریتم فراوانی تجمع عناوین مجلات، تعداد دستجات K، محاسبه تعداد کل دفعات استفاده، تعداد استفاده از عناوین مجلات در مناطق A

برای تعیین پر استفاده‌ترین منابع و تعیین مجلات هسته ابتدا شمارش موارد استناد به روزنامه‌ها از موارد استناد به مجلات مجزا شد و موارد استناد به روزنامه‌ها از محاسبه خارج شد. در بررسی مجلات مورد استناد ابتدا سیاهه‌ای از همه عناوین مجلات مورد استناد به ترتیب نزولی میزان استفاده از آنها تنظیم شد. سپس با استفاده از سیاهه مزبور اطلاعات لازم برای جدول ۵ تهیه و جدول تکمیل شد. این جدول که بیانگر استناد

نمودار ۳. میانگین نیم عمر انواع منابع

جدول ۵. محاسبه ضریب برادفورد

جدول ۵. محاسبه ضریب برادفورد

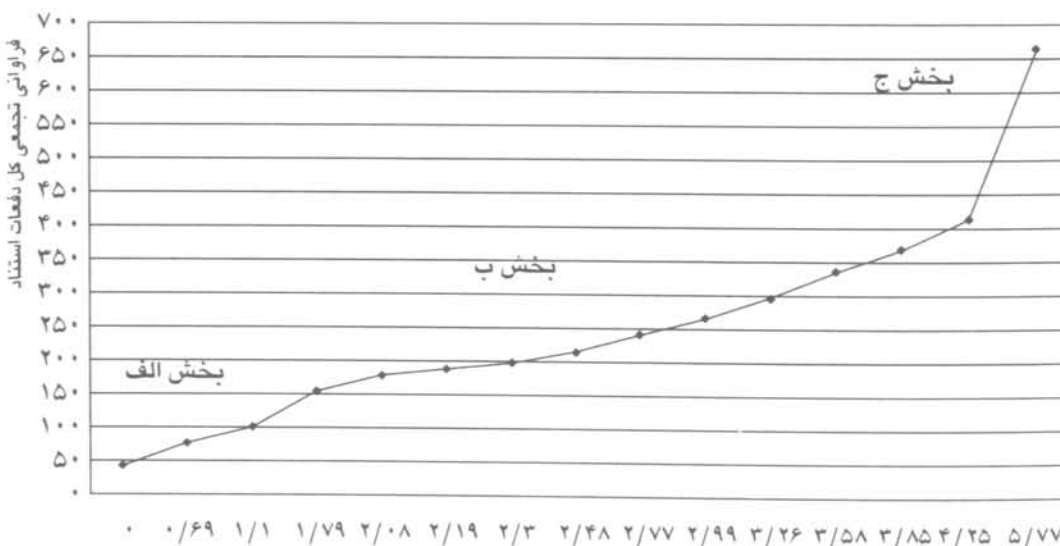
ضریب برادفورد	تعداد استفاده از مجلات در مناطق A	محاسبه تعداد کل دفعات استفاده	تعداد دستجات برای کل تعداد K	لگاریتم فراوانی تجمع هاورین Log	فراوانی تجمع تعداد کل هاورین مجلات	فراوانی تجمع G.I. هاورین	تعداد کل استاد به مجلات A _j	تعداد استاد به هاورین مجلات A	تعداد هاورین مجلات J
—	$A_1=76$	$1 \times 42 = 42$ $1 \times 34 = 34$	$j=2$	۰ ۰/۶۹	۱ ۲	۴۲ ۷۶	۴۲ ۳۴	۲۲ ۳۴	۱ ۱
b_r	$A_r=77$	$1 \times 23 = 23$ $3 \times 18 = 54$	$j=4$	۱/۱۰ ۱/۷۹	۳ ۶	۹۹ ۱۵۳	۲۳ ۵۴	۲۳ ۱۸	۱ ۳
b_r	$A_r=87$	$2 \times 12 = 24$ $1 \times 10 = 10$ $1 \times 9 = 9$ $2 \times 8 = 16$ $4 \times 7 = 28$	$j=10$	۲/۰۸ ۲/۱۹ ۲/۳۰ ۲/۴۸ ۲/۷۷	۸ ۹ ۱۰ ۱۲ ۱۶	۱۷۷ ۱۸۷ ۱۹۶ ۲۱۲ ۲۴۰	۲۴ ۱۰ ۹ ۱۶ ۲۸	۱۲ ۱۰ ۹ ۱۶ ۷	۲ ۱ ۱ ۲ ۴
b_r	$A_r=94$	$4 \times 6 = 24$ $6 \times 5 = 30$ $10 \times 2 = 20$	$j=20$	۲/۹۹ ۳/۲۶ ۳/۵۸	۲۰ ۲۶ ۳۶	۲۶۴ ۲۹۴ ۳۳۴	۲۴ ۳۰ ۴۰	۶ ۵ ۴	۴ ۶ ۱۰
b_d	$A_d=79$	$11 \times 3 = 33$ $23 \times 2 = 46$	$j=34$	۳/۸۵ ۴/۲۵	۲۷ ۷۰	۳۶۷ ۴۱۳	۳۳ ۴۶	۳ ۲	۱۱ ۲۳
b_p	$A_p=250$	$250 \times 1 = 250$	$j=250$	۵/۷۷	۳۲۰	۶۶۳	۲۵۰	۱	۲۵۰
$\sum b = 15/55$	$K=6$		$\sum j = 320$						

$$bm = \frac{\sum h}{k} = \frac{15/55}{6} = 2/59$$

و محاسبه ضریب برادفورد را نشان می دهد.

با نگاهی به جدول ۵ می توان دریافت که تعداد گروه ها در این جدول ۷ گروه است و ضریب برادفورد

در هر دسته تقریباً یکسان است. میانگین ضریب برادفورد در این پژوهش ۲/۵۹ بود. برای تعیین موضوع استادها از تقسیم بندی موضوعی لیزا^۷ استفاده

لگاریتم فراوانی تجمعی

نمودار ۴. منحنی برادفورد و استاد به مجلات

که مؤلفان این نشریه به منابع انگلیسی بیش از سایر منابع متکی هستند و به نوعی شاید بیانگر این مطلب باشد که مطالب فارسی در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی اندک است.

بررسی پوشش زمانی استنادها و تعیین نیم عمر منابع نشان می دهد که میزان نیم عمر منابع الکترونیکی ۳ ماه، پایان نامه ها ۱ سال و ۵ ماه، سایر موارد ۲ سال و ۱ ماه، نشریات ۵ سال و ۲ ماه و کتاب ها ۷ سال و ۱۱ ماه است. پایین بودن نیم عمر منابع الکترونیکی می تواند به دلیل سرعت نشر و دسترسی آسان و سریع به این منابع باشد. نتایج حاصل از برآورد پراستفاده ترین منابع مورد استناد و تعیین مجلات هسته نشان می دهد که فصلنامه پیام کتابخانه با ۴۲ مورد، فصلنامه کتاب با ۳۴

مورد، Journal of American Society of Information Science با ۲۳ مورد Scientometric با ۱۸ مورد، اطلاع رسانی با ۱۸ مورد و نشر دانش با ۱۸ مورد، جزء نشریات هسته رشته کتابداری و اطلاع رسانی هستند. قانون برادفورد بر روی میزان استفاده از مجلات آزمایش و تأیید شد. ضریب برادفورد ۲/۵۹ تعیین شد. در میان کتاب ها، اصطلاحنامه کتابداری با ۱۵ مورد، مروری بر اطلاعات و اطلاع رسانی با ۱۱ مورد، گزیده مقالات ایفلا ۹۵ با ۱۰ مورد و سرعنوان های موضوعی فارسی با ۸ مورد استناد جزو پربسامدترین کتاب ها بودند.

پراکندگی موضوعی استنادها نشان می دهد که موضوع مواد و منابع با فراوانی ۲۶۴ (۱۵/۱۴ درصد) بیشترین میزان استفاده را در زمینه موضوعی دارد و سپس رکوردهای کتابشناختی با فراوانی ۱۸۰ (۱۰/۱۴ درصد) و ذخیره و بازیابی اطلاعاتی رایانه ای با ۱۶۳ مورد (۹/۲۴ درصد) در مرتبه بعدی قرار دارند. سایر موضوع ها با ۳ مورد (۰/۱۷ درصد)، خواندن با ۷ مورد (۰/۴ درصد) و خدمات فنی با ۲۰ مورد (۱/۱۶ درصد) پایین ترین میزان استفاده را به خود اختصاص داده اند. این امر می تواند بیانگر این مطلب باشد که در پژوهش های فارسی به موضوع خدمات فنی کتابداری کمتر پرداخته شده است و بیشتر تحقیقات در زمینه مواد و منابع کتابداری هستند. در زمینه موضوع های غیر کتابداری، کلیات با فراوانی ۱۲۱ (۶/۹۹)

شد. برای آن دسته از استنادهایی که موضوع آنها در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی نبود، از دسته بندی دهمی دیوئی استفاده شد. برای این منظور نخست آن دسته از استنادهایی که با توجه به عنوان، موضوعشان روشن نشد برای مشخص شدن موضوع به اصل مدرک مراجعه شد. پس از جست و جوی فراوان از میان ۱۳۷۰ استناد، ۱۹ استناد موضوعشان مشخص نشد. که این تعداد از کل محاسبه خارج شد. سپس استنادها براساس تقسیم بندی موضوعی لیذا دسته بندی شد و آن دسته از موضوع هایی که در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی نبود براساس رده دیوئی تنظیم شد.

خلاصه یافته ها و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش نشان می دهد که میانگین تعداد استنادهای مقالات در محدوده پژوهش ۱۰/۱۲ استناد است. مقالات تألیفی ۵۴/۰۸ درصد، مقالات ترجمه شده ۲۲/۲۶ درصد، گزارش ها ۱۷/۰۱ درصد، نقدها ۴/۶۴ درصد از همه استنادها را تشکیل می دهند. به عبارتی بیش از نیمی از مقالات و مطالب منتشر شده در نشریه فصلنامه کتاب تألیفی هستند.

بررسی محمل های اطلاعاتی نشان می دهد که، میزان استناد به کتاب ۴۸/۶۱ درصد (۸۴۱ استناد)، نشریات ادواری ۳۹/۷۱ درصد (۶۸۷ استناد)، پایان نامه ها ۷/۰۵ درصد (۱۲۲ استناد)، منابع الکترونیکی ۷/۱۰ درصد (۱۹ استناد) و سایر منابع ۳/۳۵ درصد (۶۱ استناد) از همه استنادها را به خود اختصاص می دهند. این نشان می دهد که میزان استناد به کتاب بیش از سایر محمل های اطلاعاتی است. توزیع استنادهای مقالات مورد بررسی براساس زبان منابع نشان می دهد که زبان انگلیسی با ۸۶۵ مورد استناد (۵۰ درصد) در مرتبه نخست و زبان فارسی با ۸۲۲ مورد استناد (۴۷/۵۲ درصد) در مرتبه بعدی قرار دارد. میزان استناد به سایر زبان ها ۴۳ استناد (۲/۴۸ درصد) است. از این یافته ها می توان نتیجه گرفت که منابع انگلیسی بیش از سایر زبان ها حتی فارسی مورد استفاده پژوهشگران کتابداری قرار گرفته است. این امر حاکی از این است

قزوین". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۰.

۵. سلطانی، شیفته. "آشنایی با مجلات کتابداری ایران". **فصلنامه کتاب**، دوره نهم، ۱ (۱۳۷۷): ۶۵-۷۸.

۶. شفیعی، فریال. "تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان رشته زبان و ادبیات عرب دانشکده ادبیات، دانشگاه تهران در سال های ۱۳۷۷-۱۳۷۰". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۹.

۷. عصاره، فریده. "بررسی وضع استناد در مجلات پزشکی فارسی: مجلات دانشکده های پزشکی دانشگاه های تهران، شهید بهشتی و مشهد در سال های ۱۳۵۶-۱۳۵۴". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۵.

۸. همو. "تحلیل استنادی". **فصلنامه کتاب**، دوره نهم، ۳ و ۴ (پاییز و زمستان ۱۳۷۷): ۳۴-۴۹.

۹. هراتی، طلعت. "تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه های فارغ التحصیلان رشته مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران سال های ۱۳۷۶-۱۳۷۴". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

10. Black, S. "Using Citation Analysis to Pursue a Core Collection of Journal of Communication Disorders". *Library Resources and Technical Services*. Vol.45, No.1 (Jan.2001):3-9.

11. Burman, J.S. "Doctoral Research in IMTECH: Document Use Pattern". *Annals of Library Science and Documentation*, Vol.47, No.9 (Dec. 2000): 121-130.

12. Lancaster, F.W. *Bibliometric Methods in Assessing productivity and Impact of Research*. Bangalore: Sarada Ranganathan Endowment for Library Science, 1991.

13. Tiew, W.S.; Kaur, K. "Citation Analysis of Journal of Natural Rubber Research, 1988-1997". *Malaysian Journal of Library and Information Science*. Vol 5, No.2 (Dec. 2000): 45-56.

تاریخ دریافت: ۸۰/۱۷۲۸

درصد) در مرتبه نخست قرار دارد و پس از آن فناوری (علوم کاربردی) با فراوانی ۴۰ (۲/۳۲ درصد)، علوم اجتماعی با فراوانی ۳۹ (۲/۲۵ درصد) در مرتبه بعدی قرار دارند.

پیشنهادهای

پیشنهاد می شود که پژوهش در زمینه کتابداری و اطلاع رسانی بیش از گذشته انجام گیرد تا پژوهشگران ایرانی کمتر مجبور به استفاده از منابع خارجی در تحقیقاتشان باشند و بیشتر به تحقیقات داخلی اتکا کنند.

پیشنهاد می شود محققان در ذکر منابع و مآخذ نوشتارشان توجه و دقت کافی داشته باشند. لذا استفاده از استانداردها و قوانین ذکر اطلاعات کتابشناختی الزامی به نظر می رسد.

تحلیل استنادی مقاله های نشریه فصلنامه کتاب در دوره های زمانی محدودتر و منظم تر در آینده به منظور مقایسه و نتیجه گیری هر چه بهتر انجام گیرد. میزان حضور مقاله های نشریه فصلنامه کتاب در نمایه نامه ها و مجلات علمی بین المللی و داخلی بررسی شود.

سایر نشریات مرتبط با حوزه کتابداری و اطلاع رسانی از نظر استناد تحلیل شود و نتایج آنها با نتایج تحقیق حاضر مقایسه شود.

مآخذ

۱. آژیده، باهره. "تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات، دانشگاه تهران (۱۳۷۶-۱۳۷۰)". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.

۲. امیرحسینی، مازیار. "کتاب سنجی و اطلاع رسانی". **فصلنامه کتاب**، دوره سوم، ۱-۴ (بهار و تابستان ۱۳۷۱): ۱۸۳-۲۰۹.

۳. حرّی، عباس. "تحلیل استنادی و شباهت های آن با علم حدیث". **نشر دانش**، س. چهارم (بهار و تابستان ۱۳۶۲): ۱۳.

۴. رحمتی، نرگس. "بررسی میزان همپوشانی عناوین نشریات ادواری کتابخانه های دانشگاهی